

Crazy cat lady - istraživanje mentalnog zdravlja vlasnica mačaka

Baran, Ivana

Master's thesis / Diplomski rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, University of Zagreb, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:131:966252>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-02**

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
University of Zagreb
Faculty of Humanities
and Social Sciences

Repository / Repozitorij:

[ODRAZ - open repository of the University of Zagreb
Faculty of Humanities and Social Sciences](#)

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**CRAZY CAT LADY – ISTRAŽIVANJE MENTALOG ZDRAVLJA VLASNICA
MAČAKA**

Diplomski rad

Ivana Baran

Mentori: Prof. dr. sc. Andrea Vranić

Zagreb, 2021.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
<i>Utjecaj ljubimaca na fizičko zdravlje</i>	2
<i>Utjecaj ljubimaca na mentalno zdravlje</i>	3
<i>Crazy cat lady – sindrom lude mačkarice.....</i>	4
<i>Kućni ljubimci i osobine ličnosti.....</i>	5
CILJ, PROBLEMI ISTRAŽIVANJA I HIPOTEZE	6
METODA	7
<i>Mjerni instrumenti</i>	7
<i>Upitnik o kućnim ljubimcima i sociodemografski podaci.....</i>	10
<i>Postupak.....</i>	10
REZULTATI	11
<i>Broj mačaka i mentalno zdravlje</i>	12
<i>Broj mačaka i osobine ličnost.....</i>	13
<i>Dodatne analize</i>	15
RASPRAVA.....	18
<i>Broj mačaka i mentalno zdravlje</i>	18
<i>Broj mačaka i osobine ličnosti.....</i>	22
<i>Metodološki nedostaci i prijedlozi za buduća istraživanja.....</i>	23
<i>Praktične implikacije</i>	25
ZAKLJUČAK.....	26
LITERATURA	27
DODACI.....	33
Dodatak A – Upitnik o kućnim ljubimcima	34
Dodatak B – Dodatne analize	35
<i>Analiza razlika na cijelom uzorku.....</i>	35
<i>Analiza razlika po tipu ljubimca</i>	36
<i>Analiza razlika po spolu.....</i>	37

Crazy cat lady – istraživanje mentalnog zdravlja vlasnica mačaka **Crazy cat lady – mental health study among cat owners**

Ivana Baran

Sažetak

Pozitivan utjecaj ljubimaca na mentalno i fizičko zdravlje utvrđen je u mnogim istraživanjima, no u popularnoj kulturi se proteže arhetip *crazy cat lady*, usidjelice okružene velikim brojem mačaka. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati stereotip lude mačkarice, odnosno istražiti razlike u mentalnom zdravlju i osobinama ličnosti žena s obzirom na broj mačaka koje imaju. Istraživanje je provedeno na 403 sudionika. Sudionici su ispunjavali upitnik ličnosti (IPIP-50), Ljestvicu depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21), Upitnik za ispitivanje općih psihopatoloških teškoća (CORE-OM) i Upitnik o kućnim ljubimcima. U skladu sa stereotipom, očekivali smo da će sudionice s više mačaka imati lošije mentalno zdravlje od onih s manjim brojem mačaka ili bez njih. Rezultati su opovrgnuli hipotezu lude mačkarice – nisu utvrđene razlike u mentalnom zdravlju niti osobinama ličnosti među ženama s različitim brojem mačaka. Isti rezultati dobiveni su i kada su u analizu uključeni muškarci. Ipak, utvrđene su razlike u anksioznosti, stresu i općoj psihološkoj uznemirenosti između osoba koje imaju ljubimce i onih koji ih nemaju. Nisu utvrđene razlike s obzirom na tip ljubimca koje sudionici posjeduju. Iako metodološka ograničenja poput dugotrajne pandemije i jakog potresa neposredno prije istraživanja nalažu da se rezultati uzmu s oprezom, smatramo da su ovi rezultati korisna osnova za suzbijanje stereotipa o vlasnicima većeg broja mačaka.

Ključne riječi: *crazy cat lady*, mentalno zdravlje, osobine ličnosti

Summary

Positive influence of pet ownership on mental and physical health has been confirmed through numerous studies, yet the archetype of crazy cat lady, a spinster surrounded by cats, features prominently in popular culture. The purpose of this study was to test the archetype, that is, to test the differences in mental health and personality between women depending on the number of cats they own. We measured the scores of 403 participants on personality traits questionnaire IPIP-50, Depression, Anxiety and Stress Scale (DASS-21) and Clinical Outcomes in Routine Evaluation – Outcome Measure (CORE-OM). In line with the stereotype, we expected for participants with more cats to have worse mental health than those with fewer or no cats. The results refuted the crazy cat lady hypothesis – no differences in mental health or personality were found between women in regards to the number of cats. However, differences in anxiety, stress and general psychological distress levels were found between people with pets and those without. There were no differences in regard to the type of animal they owned. Even though methodological limitations such as the long-lasting pandemic and a severe earthquake just before the study was conducted dictate caution when interpreting the results, we believe the study offers a useful foundation in extinguishing the prevailing stereotype of cat owners.

Keywords: crazy cat lady, mental health, personality traits

UVOD

Kućni ljubimci od davnina prave društvo ljudima. Prve domesticirane životinje bili su psi. Kao vrsta razvijeni od vuka, psi su pripitomljeni prije više od 15.000 godina (Larson i sur., 2012). Najraniji podaci o pripitomljavanju mačaka stariji su od 9.500 godina (Vigne i sur., 2004). Ukoliko gledamo samo pse i mačke, 2018. godine broj ljubimaca diljem svijeta iznosio je preko 840 milijuna, od čega je više od 470 milijuna pasa, dok se broj mačaka kretao oko 370 milijuna (Bedford, 2020a). Iako su svjetski najpopularniji ljubimci psi, u Europi i Europskoj uniji prvenstvo imaju mačke – broj mačaka u Europi 2019. godine bio je veći od 106 milijuna, odnosno oko 77,4 milijuna u EU, dok je broj pasa iznosio 87,5 milijuna za cijelu Europu, od čega 68,5 milijuna u EU. Treće po popularnosti su ptice, čiji broj u Europi je nešto manji od 52 milijuna, a malo veći od 37 milijuna unutar EU. Slijede mali sisavci s 28,5 milijuna u Europi, od čega 21,2 milijuna u EU; zatim ribe i vodozemci s brojem od 15,5 milijuna u Europi, a 10,6 milijuna u EU; te konačno reptili kojih ima ukupno oko 9,4 milijuna u Europi, od kojih je većina - gotovo 8 milijuna - u EU (Bedford, 2020b; Bedford, 2020c).

Bilo da imaju radnu ulogu poput čuvanja kuće i stoke ili lovljenja glodavaca, bilo da su jednostavno proširenje obitelji, ljubimci zauzimaju posebno mjesto u ljudskom životu. Psa se naziva „čovjekovim najboljim prijateljem“ i doista ima iznimno veliku ulogu u pomoći čovjeku. Od pasa čuvara do terapijskih pasa, pasa vodiča i pasa tragača, olakšavaju svakodnevni život te pomažu u ekstremnim i iznimnim situacijama. Mačke su najpoznatije po lovljenju miševa i ostalih glodavaca, no i one se mogu koristiti kao terapijske životinje. Velik broj ljudi životinje ima bez ikakve radne uloge – jednostavno vole životinje i uživaju u njihovom društvu. One se smatraju dijelom obitelji i uživaju kraljevski tretman. U društvu takvih vlasnika često se mogu čuti priče o tome kako su njihovi ljubimci razmaženi, da rade stvari koje ne bi smjeli, ali je teško ljutiti se na njih te izjave poput „jede bolje od mene“. Mnogi, pogotovo oni bez djece, izjednačavaju ih s djecom te ih tako i tretiraju.

Prema Ministarstvu poljoprivrede, u Hrvatskoj je u informatičkoj bazi *Lysacan*, sustavu za evidenciju cijepljenja i označavanje životinja, registrirano oko 360.000 čipiranih pasa i 5.000 mačaka (usmena komunikacija, 13. siječnja 2021.). Mikročipiranje pasa određeno je dvama zakonima – to su Zakon o veterinarstvu (NN 082/2013,

28.6.2013.) i Zakon o zaštiti životinja (NN 102/2017, 18.10.2017.). Unatoč navedenim zakonima, velik je broj pasa koji nisu čipirani te je njihov ukupan broj nemoguće odrediti. Za mačke ne postoji zakonska obveza čipiranja te stoga ne postoji nikakav službeni podatak o ukupnom broju vlasničkih mačaka, a još manje o ukupnom broju mačaka u Hrvatskoj. Procjenjuje se da je mačaka barem jednako koliko i pasa. U 2019. godini, samo iz azila Dumovec, skloništa za nezbrinute životinje grada Zagreba, udomljena su 844 psa i 248 mačke (Zajec, 2020).

Utjecaj ljubimaca na fizičko zdravlje

Opće je prihvaćeno znanje kako povećana tjelesna aktivnost ima povoljne utjecaje na zdravlje. Liječnici često navode kako je potrebno kretati se, a na sudjelovanje u sportskim aktivnostima se posebno potiče djecu. No, tjelesna aktivnost ne mora podrazumijevati intenzivno bavljenje sportom – redovno šetanje povoljno utječe na zdravlje i smanjuje vjerojatnost od razvoja kroničnih bolesti (Lee i Buchner, 2008), a riječ je o aktivnosti u kojoj mogu sudjelovati gotovo svi. Posjedovanje ljubimca pozitivno utječe na imunološki sustav (Charnetski i sur., 2004) te neupitno utječe na stil života pojedinca. Imati ljubimca znači i imati obveze i voditi brigu o njemu. Potrebno ga je hraniti, njegovati i voditi veterinaru u slučaju bolesti. Već sama briga za ljubimce poput mačaka, ptica, hrčaka ili ribica može dovesti do povećanja dnevne aktivnosti. Kod vlasnika pasa taj je utjecaj nešto veći - psa je potrebno voditi u šetnju nekoliko puta dnevno, što znači da su njihovi vlasnici primorani kretati se više no što bi to možda činili kada ne bi imali psa, pogotovo u slučaju pasa koji žive u stanu. Pozitivan utjecaj posjedovanja psa ili mačke na fizičko zdravlje vidljiv je već u prvih mjesec dana posjedovanja ljubimca, a taj efekt je dugotrajan za vlasnike pasa (Serpell, 1991). Novi vlasnici pasa također su povećali broj rekreativnih šetnji.

Kardiovaskularne bolesti vodeći su uzrok smrti u svijetu. Godišnje od posljedica takvih bolesti umre oko 17,9 milijuna ljudi, što je 31% ukupnih smrti. Čak 85% smrti od kardiovaskularnih bolesti posljedica su srčanog ili moždanog udara (WHO, 2017). Situacija u Hrvatskoj također odražava tu statistiku: prema Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo (2020) vodeći uzrok smrti su kardiovaskularne bolesti, s 22.020 umrlih, odnosno 42,5% ukupnog broja smrti u 2019. godini. Epidemiolozi povezuju vlasništvo

ljubimaca s boljim zdravljem – osobe s ljubimcima su u boljoj kondiciji u odnosu na one koji nemaju ljubimce, te bilježe 15% manje posjeta liječniku (Headey i Grabka, 2011; prema Herzog, 2011). Osobe koje imaju kućne ljubimce imaju niži sistolički, tzv. „gornji“ krvni tlak te niže vrijednosti triglicerida (Anderson, Reid i Jennings 1992). Povišeni sistolički krvni tlak, kao i povišeni trigliceridi predstavljaju rizični faktor za razvoj kardiovaskularnih bolesti. Osim toga, maženje psa s kojim osoba ima povezanost, osim gornjeg tlaka, snižava i dijastolički, „donji“ krvni tlak (Baun i sur., 1984). Prisutnost psa ima povoljan utjecaj na vlasnikove fiziološke reakcije na stres (Allen i sur., 1991). Dakle, utjecaj ljubimaca na fizičko zdravlje može biti posredovan i njihovim povoljnim utjecajem na mentalno zdravlje.

Utjecaj ljubimaca na mentalno zdravlje

Svjetska zdravstvena organizacija još 1946. godine zdravlje definira kao „stanje potpunog fizičkog, psihičkog i socijalnog blagostanja, a ne samo odsustvo bolesti i nemoći“ (WHO, 2020). U današnje doba sve se više naglašava važnost psihičkog zdravlja te se nastoji spriječiti stigmom i diskriminacijom osoba koje pate od psihičkih bolesti. Osim na fizičko zdravlje, ljubimci povoljno utječu i na mentalno zdravlje. Pojačana fizička aktivnost povoljno utječe na psihičko zdravlje; fizička aktivnost smanjuje simptome depresije (Chekroud i sur., 2018; Kvam i sur., 2016; Schuch i sur., 2016), kao i anksioznosti (Herring i sur., 2010). Redovna fizička aktivnost, neovisno o intenzitetu, negativno je povezana i sa samim rizikom od pojave depresije (Harvey i sur., 2018). Budući da posjedovanje ljubimaca, naročito pasa, stvara priliku i motivaciju za redovno kretanje, posljedično se mogu olakšati simptomi depresije i anksioznosti, te preventivno djelovati na pojavu depresije.

Ljubimci su izvor pomoći vlasnicima starije životne dobi u stresnim životnim trenucima – pokazalo se da starije osobe koje imaju ljubimce manje traže liječničku pomoć. Vlasnici navode da im njihove životinje prave društvo, pružaju osjećaj sigurnosti i ljubavi te predstavljaju partnera za razgovor (Siegel, 1990). Nadalje, osobe koje žive same i vlasnici su pasa ili mačaka manje su usamljene od osoba koje žive same, a nemaju ljubimca (Zasloff i Kidd, 1994). Usamljenost korelira s depresijom te ju općenito vežemo uz nepovoljna psihička stanja, što govori o pozitivnom učinku ljubimaca na mentalno

zdravlje (Weeks i sur., 1980; Rokach, 1990). Straede i Gates (1993) su u istraživanju odnosa psihološkog zdravlja i posjedovanja mačaka utvrdili da vlasnici mačaka imaju znatno niže razine psihijatrijskih smetnji, što upućuje na poboljšano psihološko zdravlje u odnosu na osobe koje nemaju ljubimce mačke. Također, povezanost obitelji s ljubimcem kojeg posjeduju u korelaciji je s obiteljskom prilagodljivošću i kohezijom (Cox, 1993). Novija istraživanja upućuju na kućne ljubimce kao jedan od temeljnih izvora podrške kod ljudi s dugoročnim prognozama psihičkih bolesti i poremećaja, kao i na njihovu posredujuću ulogu pri uspostavljanju drugih sustava podrške (Brooks i sur., 2016).

Zaključno, povezanost posjedovanja kućnih ljubimaca te fizičkog i psihičkog zdravlja odvija se u oba smjera. Pozitivan utjecaj posjedovanja ljubimaca na fizičko zdravlje, posredno ili neposredno, pozitivno utječe i na psihičko zdravlje. Sukladno tome, kućni ljubimci povoljno utječu na psihičko zdravlje te tako imaju blagotvoran učinak i na fizičko zdravlje.

Crazy cat lady – sindrom lude mačkarice

Mačke imaju posebno mjesto na internetu. Još od početka široke uporabe interneta, slike mačaka slale su se putem maila. Steve Chan, suosnivač platforme za dijeljenje videozapisa YouTube, objavio je 2005. godine video svoje mačke kako se igra s užetom, čime su mačke postale jedan od prvih sadržaja uopće objavljenih na toj platformi (BBC, 2015). Manje od 10 godina kasnije, na YouTubeu je bilo više od 2 milijuna videa mačaka s više od 26 milijardi pregleda (Marshall, 2014; prema Myrick, 2015). S prosjekom od 12.000 gledanja po videu, ova kategorija videa dominira po broj pregleda po videu u sveukupnom sadržaju platforme. Uzmemo li u obzir brzinu kojom na internetu niču novi sadržaji, ukupan broj videa mačaka do 2021. godine neupitno je znatno veći. U trenutku pisanja ovog rada, na društvenoj mreži Instagram pretraživanjem oznake *#cat* pronalazi se 229 milijuna rezultata (preuzeto 15.1.2021). Razlog popularnosti mačaka na internetu može biti povezan s osjećajem ugone koji gledanje takvog sadržaja izaziva (Myrick, 2015).

Imajući u vidu popularnost mačaka na internetu, možda je iznenađujuća percepcija njihovih vlasnika. U svijetu kućnih ljubimaca, ljudi se dijele na dvije glavne skupine: ljubitelje pasa (engl. *dog person*) i ljubitelje mačaka (engl. *cat person*). Ljubitelji pasa ne privlače veliku pozornost, no ljubitelji i vlasnici mačaka nerijetko su tema šala i viralnih sadržaja. Posjedovanje mačaka laički se često povezuje s narušenih mentalnim zdravljem i manjom pristupačnosti. Godine 1872. *New York Times* je objavio članak pod nazivom „Cats and Craziiness“ u kojem ističe povezanost između ludosti i ljubavi prema mačkama. Slična su vjerovanja i danas prisutna u popularnoj kulturi. Jedan od najpoznatijih takvih primjera je iz popularne animirane serije Simpsoni, u kojoj se pojavljuje lik Eleanor Abernathy, poznatije kao „Crazy Cat Lady“, što bi se na hrvatski moglo prevesti kao luda mačkarica. Prikazana je kao starija, zapuštena, psihički bolesna žena koja obično izvikuje besmislice i baca svoje mačke na prolaznike (Crazy Cat Lady, n.d.). Ne postoji jedna prihvaćena definicija ovog pojma, no prikaz iz Simpsona razmjerno dobro odražava mišljenje ljudi na internetu: *crazy cat lady* obično podrazumijeva usidjelicu koja ima velik broj mačaka te ih voli više nego ljude. U filmu Paklena naranča (1971) prikazan je lik ovih karakteristika i nazvan je „Catlady“. Likovi Ophelije iz Žene mačke (2004), Margie iz Saturday Night Live (2004), te Angele Martin iz serije U uredu (2005-13) također odgovaraju opisu lude mačkarice.

Ovaj konstrukt toliko je popularan da se uvukao i u svijet medicine. Toksoplazmoza je zaraza parazitom *Toxoplasma gondii* koji se može pronaći u mačjoj stolici. Istraživanja su pokazala povezanost zaraze ovim parazitom i psihičkih poremećaja kod ljudi, posebno s generaliziranim anksioznim poremećajem (Markovitz i sur., 2015) i shizofrenijom (Torrey i sur., 2012; Webster i sur., 2013). Kao rezultat raširenosti ideje lude mačkarice te činjenice da se toksoplazmozom može zaraziti iz mačjeg izmeta, utjecaj toksoplazmoze na mentalno zdravlje popularno se naziva i „Crazy cat lady syndrom“, odnosno sindrom lude mačkarice (Muralikrishna i sur., 2017).

Kućni ljubimci i osobine ličnosti

Psi i mačke dva su potpuno različita tipa ljubimaca. Psi su poznati po svojoj privrženosti ljudima i želji da udovolje. Mačke, s druge strane, često djeluju kao da uopće ne mare za svog vlasnika i teže ih je naučiti ili motivirati da učine ono što vlasnik želi.

Mnoge su šale na račun te razlike te ih se može sažeti u jednu ključnu – psi vlasnike doživljavaju kao božanstvo, a mačke ih percipiraju kao poslugu. Svatko tko ima ljubimce zna kako se oni međusobno razlikuju u karakteru, ne samo između vrsta, već i unutar njih. Tako vlasnici mačke i psa mogu uočiti razliku između karaktera svojih ljubimaca, ali to može i vlasnik dvije mačke ili dva psa. No, kakve su osobine ličnosti vlasnika ljubimaca?

Općenito, rezultati istraživanja razlika u osobinama ličnosti između osoba koje imaju kućne ljubimce i onih koji ih nemaju su nekonzistentni – neki istraživači nisu utvrdili razlike u ličnosti (Johnson i Rule, 1991), dok drugi ipak nalaze razlike. McConnell i sur. (2011) navode da su vlasnici kućnih ljubimaca više ekstrovertirani i savjesni od ne-vlasnika. Nadalje, razlike u crtama ličnosti postoje i između vlasnika pasa i mačaka (Gosling i sur., 2010; Reevy i Delgado, 2014). Ljubitelji pasa postižu više rezultate na skalama ekstraverzije i niže rezultate na skalama neuroticizma u odnosu na ljubitelje mačaka (Gosling i sur., 2010). Isto istraživanje pokazalo je da su ljubitelji pasa savjesniji i ugodniji, ali manje otvoreni, no nisu svi sudionici bili i vlasnici pasa ili mačaka. Reevy i Delgado (2014) ustanovili su da su vlasnici pasa ekstrovertiraniji i ugodniji no vlasnici mačaka, dok oni koji imaju mačke postižu više rezultate na mjerama neuroticizma. Nadalje, osobe koje se identificiraju kao ljubitelji i pasa i mačaka su sličniji vlasnicima pasa u ekstraverziji i ugodnosti, a u otvorenosti su sličniji vlasnicima mačaka.

CILJ, PROBLEMI ISTRAŽIVANJA I HIPOTEZE

Cilj ovog istraživanja je ispitati stereotip *crazy cat lady*, odnosno istražiti razlike u mentalnom zdravlju s obzirom na broj mačaka koje osoba ima. Također želimo ispitati razlike u osobinama ličnosti s obzirom na broj mačaka koje osoba posjeduje.

Problem 1: Razlikuje li se mentalno zdravlje žena s obzirom na broj mačaka koje posjeduju?

H1: Žene s većim brojem mačaka postizati će više rezultate na Ljestvici depresivnosti, anksioznosti i stresa te na subskalama depresivnosti i anksioznosti, kao i na Upitniku za ispitivanje općih psihopatoloških teškoća te na subskalama subjektivne dobrobiti, problema/simptoma, svakodnevnog

funkcioniranja i rizičnih ponašanja u odnosu na one koji imaju manji broj mačaka ili ih nemaju.

Problem 2: Razlikuju li se osobine ličnosti žena s obzirom na broj posjedovanih mačaka?

H2: Žene s većim brojem mačaka postizati će niže rezultate na dimenziji emocionalne stabilnosti i ugodnosti upitnika IPIP-50 u odnosu na one koji imaju manji broj mačaka ili ih nemaju.

METODA

Sudionici

U istraživanju su sudjelovala ukupno 403 sudionika, od čega 300 žena (74,4%) i 103 muškarca (25,6%). Prosječna dob sudionika je 32,2 godine ($SD = 11,82$), a raspon dobi je od 18 do 82 godine. Dominantna dob je 27, a centralna vrijednost dobi 28 godina. Od ukupnog broja sudionika, njih 37,7% ima završenu osnovnu ili srednju školu, 20,1% preddiplomski studij, 36,2% diplomski studij ili magisterij, a 5,9% je završilo poslijediplomski ili doktorski studij. Kućnog ljubimca ima 275 sudionika, a 147 sudionika ima barem jednu mačku. U stanu živi 53,1% sudionika, dok 46,4% živi u kući. Od onih koji žive u kući, 27,5% svoje ljubimce ne puštaju da izlaze van, 47,7% ljubimaca ima pristup dvorištu, 14,3% ljubimaca živi u dvorištu, ali imaju pristup kući te 10,4% ljubimaca živi u dvorištu bez mogućnosti ulaska u kuću. Sudionici su u istraživanju sudjelovali dobrovoljno i nisu primili kompenzaciju za ispunjavanje upitnika.

Mjerni instrumenti

IPIP-50 (International Personality Item Pool; Goldberg, 1999; Mlačić i Goldberg, 2007)

Za procjenu ličnosti sudionika korišten je hrvatski prijevod upitnika IPIP-50. Sastoji se od 50 čestica Likertovog tipa s 5 uporišnih točaka. Upitnik mjeri dimenzije ličnosti po modelu *Big Five* (Mlačić i Goldberg, 2007), odnosno ispituje pet temeljnih osobina ličnosti: ekstraverziju, ugodnost, savjesnost, emocionalnu stabilnost i intelekt. Svaka dimenzija ličnosti obuhvaćena je s 10 pozitivno i negativno formuliranih čestica. Ukupni rezultat sudionika na svakoj dimenziji ličnosti jednak je zbroju rezultata na

česticama pojedine dimenzije, pri čemu se negativno formulirane čestice obrnuto boduju. Zadatak sudionika je pročitati tvrdnje koje opisuju uobičajeno ponašanje ljudi, te procijeniti koliko ih vjerno pojedina tvrdnja opisuje od 1 (posve netočno) do 5 (posve točno). Za svaku subskalu najmanji mogući rezultat je 10, a najveći 50. Primjer čestice za ekstraverziju je „Osjećam se ugodno u društvu“, za ugodnost „Zanimaju me drugi ljudi“, za savjesnost „Ostavljam svoje stvari posvuda“, za emocionalnu stabilnost „Lako podliježem stresu“, a za intelekt „Imam bujnu maštu“. Validacija na hrvatskom uzorku pokazala je zadovoljavajuće metrijske karakteristike (Mlačić i Goldberg, 2007). Prilikom objavljivanja upitnika došlo je do nepoznate greške zbog koje navedene čestice nisu uspješno postavljene u upitnik te ih sudionici nisu vidjeli i nisu na njih mogli ponuditi odgovor. Stoga su iz obrade izbačene 3 čestice: „Posao obavljam točno i precizno“ (savjesnost), „Često sam tužan/na“ (emocionalna stabilnost) i „Pun/a sam ideja“ (intelekt). Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije na ovom uzorku iznosi $\alpha = .88$.

DASS-21 (Ljestvica depresivnosti, anksioznosti i stresa, engl. Depression, Anxiety and Stress Scale; Lovibond i Lovibond, 1995)

Upitnik DASS-21 je samoopisni instrument koji mjeri negativna emocionalna stanja depresije, anksioznosti i stresa koja je osoba doživjela u proteklih tjedan dana. Sastoji se od 21 čestice Likertovog tipa s 4 uporišne točke. Ljestvica mjeri učestalost i prisustvo simptoma depresivnosti (DASS-D), anksioznosti (DASS-A) i stresa (DASS-S), kako kod kliničkih populacija, tako i među zdravom populacijom. Svaka subskala obuhvaćena je sa 7 čestica, a svaka čestica predstavlja jedan simptom. Ukupni rezultat sudionika na svakoj podljestvici jednak je zbroju rezultata na česticama pomnoženim s 2. Zadatak sudionika je pročitati svaku tvrdnju te odrediti od 0 (uopće se nije odnosilo na mene) do 3 (gotovo u potpunosti ili većinu vremena se odnosilo na mene) koliko se ona odnosila na njega u proteklih tjedan dana. Najmanji mogući rezultat na svakoj podljestvici je 0, a najveći 42. Ukupni rezultat svih čestica naziva se *opća psihološka uznemirenost* (engl. *general distress*; Botessi i sur., 2015) te je najviši mogući ukupni rezultat 126. Viši rezultat na pojedinoj ljestvici označava veći stupanj izraženosti negativnog afekta, odnosno simptoma depresivnosti, anksioznosti ili stresa. Primjer čestice za depresivnost je „Bio/la sam potišten/a i tužan/na“, za anksioznost „Osjetio/la sam da sam blizu panici“,

a za stres „Bilo mi je teško opustiti se“. Ljestvica ima zadovoljavajuće metrijske karakteristike (Pozgajčić, 2016). Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije cijele skale na ovom uzorku iznosi $\alpha = .95$. Pouzdanost subskale depresije iznosi $\alpha = .90$, anksioznosti $\alpha = .87$ i stresa $\alpha = .91$.

CORE-OM (Upitnik za ispitivanje općih psihopatoloških teškoća; engl. *Clinical Outcomes in Routine Evaluation – Outcome Measure*; Evans i sur., 2000; Jokić-Begić, Lauri Korajlija, Jurin i Evans, 2014)

CORE-OM ljestvica je panteorijska i pandijagnostička mjera opće psihičke uznemirenosti (Jokić-Begić i sur., 2014). Sastoji se od 34 čestice Likertovog tipa s 4 uporišne točke, a čestice su podijeljene u četiri dimenzije: *subjektivna dobrobit* (CORE-W, 4 čestice), *problemi/simptomi* (CORE-P, 12 čestica), *svakodnevno funkcioniranje* (CORE-F, 12 čestica) te *rizična ponašanja* (CORE-R, 6 čestica). Rezultat na pojedinoj dimenziji jednak je zbroju rezultata na česticama te dimenzije, a ukupni rezultat jednak je zbroju rezultata na svim česticama. Ukupni rezultat, kao i rezultate na pojedinim dimenzijama te rezultat na nerizičnim česticama (sve čestice osim onih na dimenziji rizična ponašanja) moguće je prikazati kao ukupni prosječni rezultat. Zadatak sudionika je pročitati svaku tvrdnju te odrediti od 0 (nikada) do 4 (gotovo uvijek) koliko često su se tako osjećali u posljednjih tjedan dana. Minimalni ukupni rezultat je 0, a maksimalni 136, ali je uobičajeno ukupni rezultat iskazati kao ukupni prosječni rezultat, te je raspon u tom slučaju od 0 do 4. Viši rezultat upućuje na više problema i veću uznemirenost osobe – ovo vrijedi za sve dimenzije, pa i za subjektivnu dobrobit – viši rezultat znači više poteškoća, odnosno nižu dobrobit. Validacija na hrvatskom uzorku pokazala je zadovoljavajuće metrijske karakteristike (Jokić-Begić i sur., 2014). Primjer čestice za subjektivnu dobrobit je „Došlo mi je da zaplačem“, za probleme/simptome „Napetost i tjeskoba sprječavali su me u obavljanju važnih stvari“, za svakodnevno funkcioniranje „Bilo mi je prenaporno razgovarati s drugima“ te za rizična ponašanja „Padalo mi je napamet da se ozlijedim“. Pouzdanost tipa unutarnje konzistencije na ovom uzorku iznosi $\alpha = .95$. Pouzdanost subskale subjektivna dobrobit iznosi $\alpha = .78$, problemi/simptomi $\alpha = .93$, svakodnevno funkcioniranje $\alpha = .87$ i rizična ponašanja $\alpha = .83$.

Upitnik o kućnim ljubimcima i sociodemografski podaci

Upitnik o kućnim ljubimcima sastojao se od 7 čestica vezanih uz vlasništvo kućnih ljubimaca, a sastavljen je za potrebe ovog istraživanja. Sudionici su trebali odgovoriti koje sve vrste kućnih ljubimaca posjeduju i koliko ljubimaca ukupno posjeduju (ukoliko ih posjeduju), koliko imaju pasa i koliko mačaka. Također je bilo potrebno odgovoriti žive li ljubimci pretežito u kući ili u dvorištu, tko brine o kućnim ljubimcima, a tko je vlasnik – sudionik ili drugi član kućanstva. Upitnik se nalazi u Dodatku A.

U sociodemografskom dijelu upitnika prikupljeni su podaci o spolu i dobi, stupnju obrazovanja, veličini mjesta u kojem sudionici žive, žive li u kući ili u stanu te koliki je broj članova kućanstva u kojem žive.

Postupak

Za potrebe istraživanja postavljen je online upitnik pomoću sustava Google Forms. Na prvoj stranici istraživanja sudionicima je predstavljeno istraživanje općeg mentalnog zdravlja s molbom za sudjelovanje. Istaknuto je kako je sudjelovanje dobrovoljno i anonimno te da se podaci koriste isključivo na grupnoj razini i da ih nije moguće povezati s pojedinim sudionikom. Nastavak ispunjavanja upitnika značilo je pristanak za sudjelovanje. Na početku svakog dijela upitnika, sudionici su dobili kratku uputu za ispunjavanje. Redom su ispunjavali IPIP-50, DASS-21 pa CORE-OM. Demografski podaci i upitnik o kućnim ljubimcima nalazili su se na posljednjoj strani upitnika.

Upitnik je bio dostupan za ispunjavanje od 04. do 13. siječnja 2021., a podijeljen je metodom snježne grude te putem Facebooka. Osim u studentskim grupama, upitnik je objavljen na Facebook stranici Udruge za dobrobit i zaštitu životinja „LePas“, u facebook grupi „Sretne njuške“ koja okuplja udomitelje životinja iz Udruge za dobrobit i zaštitu životinja „Hrabre njuške“ te u grupi „ZAKAJ VOLIM MICE“. Podaci su nakon prikupljanja obrađeni pomoću programa IBM SPSS 20 (IBM Corp., 2011).

REZULTATI

Sudionici su ispunjavali upitnik pomoću skale Likertovog tipa s 4, odnosno 5 uporišnih točaka. Vizualna inspekcija rezultata upućuje na normalnu distribuciju. Kako bi se ispitali oblici distribucija i njihovo odstupanje od normalne krivulje, za upitnike DASS-21 i CORE-OM te njihove subskale provedene su preliminarnе analize, a testirane su zakrivljenost (engl. *skewness*) i spljoštenost (engl. *kurtosis*) distribucija te je proveden Kolgomorov-Smirnovljev test normaliteta distribucije. Iako se distribucija rezultata na prvi pogled čini normalna, Kolgomorov-Smirnovljevi testovi pokazali su kako sve distribucije odstupaju od normalne Gaussove krivulje (Tablica 1).

Tablica 1

Deskriptivna statistika, zakrivljenost, spljoštenost i Kolgomorov-Smirnovljevi testovi za IPIP-50, DASS-21 i CORE-OM ($N = 403$)

mjera	M	SD	min	max	zakrivljenost	spljoštenost	K-S
ekstraverzija	32,35	7,81	11	50	-0,25	-0,29	0,07**
ugodnost	40	6,06	16	50	-0,61	0,27	0,09**
savjesnost	31,41	6,93	13	45	-0,25	-0,62	0,07**
em. stabilnost	25,19	7,67	9	45	0,2	-0,52	0,05**
intelekt	34,80	5,46	15	45	-0,43	0,12	0,07**
DASS-D	17,68	11,85	0	42	0,33	-0,97	0,10**
DASS-A	15,36	11,48	0	42	0,44	-0,78	0,10**
DASS-S	22,70	11,67	0	42	-0,27	-0,84	0,08**
DASS-21	55,74	31,87	0	126	0,11	-0,90	0,05**
CORE-W	7,47	3,91	0	15	0,05	-0,83	0,07**
CORE-P	22,64	11,99	0	48	0,05	-0,87	0,06**
CORE-F	16,04	8,97	0	45	0,47	-0,22	0,07**
CORE-R	1,79	3,54	0	24	3,12	11,84	0,31**
CORE-OM	47,94	25,42	0	119	0,34	-0,49	0,05*

Legenda: * $p < 0.05$; ** $p < 0.01$; K-S – Kolmogorov-Smirnov test

Iako neki autori navode da se vrijednosti zakrivljenosti i spljoštenosti mogu se tolerirati u rasponu od -2 do +2 (Field, 2009), na temelju rezultata Kolgomorov-Smirnovljevihih testova te zbog velike razlike u broju sudionika po skupinama, odbačena je pretpostavka o normalnoj distribuciji. Iz tog su razloga sve obrade podataka provedene korištenjem neparametrijskih postupaka. Provedene su analize između osoba s različitim brojem mačaka i rezultata na upitnicima IPIP, DASS-21, CORE-OM te njihovih subskala koristeći Kruskal-Wallis test. Analiza je provedena na odgovorima žena koje su ispunile upitnik. Stereotip lude mačkarice ne isključuje posjedovanje drugih ljubimaca uz mačke te je analiza provedena na svim vlasnicama mačaka – onima koje za ljubimce imaju samo mačke, kao i na sudionicama koji uz mačke imaju i ljubimce druge vrste.

U Tablici 2 prikazane su frekvencije odgovora po broju mačaka na cijelom uzorku, potom na uzorku sudionika koji imaju samo mačke, a ne i druge ljubimce, te po spolu na sudionicima koji imaju samo mačke. U svrhu daljnje obrade, sudionici su podijeljeni u pet skupina: bez mačaka, 1 mačka, 2 mačke, 3 mačke te 4 ili više mačaka.

Tablica 2

Frekvencija broja mačaka na cijelom uzorku i na sudionicima koji su vlasnici samo mačaka.

	<i>N</i>	<i>bez mačaka</i>	<i>1 mačka</i>	<i>2 mačke</i>	<i>3 mačke</i>	<i>4 mačke</i>	<i>5 ili više mačaka</i>
cijeli uzorak	403	256	73	35	19	5	15
vlasnici samo mačaka	72	/	44	19	4	0	5
vlasnici samo mačaka (Ž)	55	/	31	15	4	0	5
vlasnici samo mačaka (M)	17	/	13	4	0	0	0

Broj mačaka i mentalno zdravlje

Kako bismo provjerili postoji li povezanost između broja mačaka i mentalnog zdravlja, testirali smo Hipotezu 1 te izračunali ima li razlike u ukupnom rezultatu na Ljestvici depresivnosti, anksioznosti i stresa između sudionika s obzirom na broj mačaka. Među sudionicama nema razlike u općoj psihološkoj uznemirenosti, kao niti na subskalama depresije, anksioznosti i stresa, neovisno o broju mačaka koje posjeduju.

Rezultati obrade za ukupni rezultat te rezultati na subskalama DASS-21 prikazani su u Tablici 3.

Tablica 3

Razlike između skupina sudionika koji nemaju mačke, vlasnica 1 mačke, vlasnica 2 mačke, vlasnica 3 mačke te vlasnica 4 ili više mačaka na DASS-21. ($N = 300$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
DASS-D	4,35	4	0,36
DASS-A	6,39	4	0,17
DASS-S	2,51	4	0,64
DASS-21	3,93	4	0,42

Nadalje, Kruskal-Wallis testom nisu utvrđene razlike među sudionicama na Upitniku za ispitivanje općih psihopatoloških teškoća s obzirom na broj mačaka koje posjeduju. Razlike među sudionicama s obzirom na broj mačaka nema ni na subskalama subjektivne dobrobiti, problema/simptoma, svakodnevnog funkcioniranja niti rizičnih ponašanja. Rezultati obrade za ukupni rezultat na upitniku CORE-OM te na njegovim subskalama prikazani su u Tablici 4.

Tablica 4

Razlike između skupina sudionika koji nemaju mačke, vlasnica 1 mačke, vlasnica 2 mačke, vlasnica 3 mačke te vlasnica 4 ili više mačaka na CORE-OM. ($N = 300$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
CORE-W	1,77	4	0,64
CORE-P	1,01	4	0,87
CORE-F	3,10	4	0,29
CORE-R	3,70	4	0,45
CORE-OM	0,98	4	0,91

Broj mačaka i osobine ličnosti

Kako bismo provjerili Hipotezu 2, postoji li povezanost između broja mačaka i osobina ličnosti, provjerili smo postoje li razlike između sudionika na dimenzijama upitnika IPIP-50. U ovom su nas slučaju posebno zanimala emocionalna stabilnost i

ugodnost. Kruskal-Wallis test je pokazao kako ne postoji razlika u osobinama ličnosti među sudionicama s obzirom na broj mačaka koje posjeduju. Rezultati su prikazani u Tablici 5.

Tablica 5
Razlike između skupina sudionica koji nemaju mačke, vlasnica 1 mačke, vlasnica 2 mačke, vlasnica 3 mačke te vlasnica 4 ili više mačaka u osobinama ličnosti. ($N = 300$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
ekstraverzija	6,74	4	0,15
ugodnost	1,83	4	0,77
savjesnost	6,38	4	0,17
em. stabilnost	1,57	4	0,81
intelekt	6,41	4	0,17

Kako se stereotip odnosi prvenstveno na žene, ove analize napravljene su samo na sudionicama ženskog spola. Rezultati su jednaki i na cijelom uzorku – nisu utvrđene razlike u mentalnom zdravlju s obzirom na broj mačaka koje sudionici posjeduju (Tablice D1 i D2). Jednako tako nisu utvrđene razlike u osobinama ličnosti (Tablica D3).

Već je ranije navedeno da je obrada podataka provedena na svim vlasnicima mačaka, neovisno imaju li uz mačke i ljubimce druge vrste. Stereotip dopušta da *crazy cat lady* ima i druge ljubimce osim mačaka, no bilo je interesantno provjeriti ima li razlika između onih koji imaju samo mačke i onih koji imaju i druge ljubimce po pitanju mentalnog zdravlja i osobina ličnosti. Iako se prvenstveno odnosi na žene, stereotip se može koristiti i za muškarce. Kako bismo utvrdili postoji li značajna interakcija između spola i posjedovanja mačaka ili mačaka i drugih ljubimaca, provedena je 2x2 analiza varijance. Budući da nisu ispunjeni svi uvjeti za korištenje parametrijske obrade podataka, unaprijed je određena manja razina rizika od 2,5% u svrhu smanjenja vjerojatnosti pogreške tipa 1, odnosno proglašavanja razlike statistički značajnom kada ona to nije. Glavni efekt posjedovanja samo mačaka ili mačaka i drugih ljubimaca nije značajan niti na jednoj mjeri. Dakle, nisu utvrđene razlike u mentalnom zdravlju i osobinama ličnosti između osoba koje za ljubimce imaju isključivo mačke i onih koji uz

mačke imaju i ljubimce druge vrste. Također nije utvrđena značajna interakcija spola i posjedovanja mačaka na niti jednoj mjeri. Za glavni efekt spola nisu utvrđene razlike na subskalama ekstraverzije, savjesnosti i intelekta upitnika IPIP-50. Na subskalama ugodnosti i emocionalne stabilnosti glavni efekt spola je značajan te žene postižu više rezultate na ugodnosti ($F = 21,35$; $df = 1/399$; $p = 0,00$; $\eta_p^2 = 0,05$), dok na emocionalnoj stabilnosti postižu niže rezultate u odnosu na muškarce ($F = 6,45$; $df = 1/399$; $p = 0,01$; $\eta_p^2 = 0,02$). Glavni efekt spola značajan je i na mjeri opće psihološke uznemirenosti, odnosno ukupnom rezultatu na upitniku DASS-21 ($F = 8,72$; $df = 1/399$; $p = 0,00$; $\eta_p^2 = 0,02$), kao i na subskalama anksioznosti ($F = 12,03$; $df = 1/399$; $p = 0,00$; $\eta_p^2 = 0,03$) i stresa ($F = 10,55$; $df = 1/399$; $p = 0,00$; $\eta_p^2 = 0,03$). Na skali CORE-OM glavni efekt spola značajan je na subskalama subjektivna dobrobit ($F = 5,49$; $df = 1/399$; $p = 0,02$; $\eta_p^2 = 0,01$) i problemi/simptomi ($F = 6,05$; $df = 1/399$; $p = 0,01$; $\eta_p^2 = 0,02$) te na ukupnom rezultatu upitnika ($F = 4,56$; $df = 1/399$; $p = 0,03$; $\eta_p^2 = 0,01$). U svim slučajevima žene postižu više rezultate od muškaraca.

Dodatne analize

U glavnoj analizi u obzir su uzete vlasnice mačaka, neovisno o tome imaju li uz mačke ljubimce druge vrste. Kako bismo detaljnije provjerili razlike u osobinama ličnosti i mentalnom zdravlju vlasnica mačaka, napravljena je dodatna analiza na sudionicama koje imaju isključivo mačke. S obzirom na mali broj sudionica po skupinama, korišten je neparametrijski Kruskal-Wallis test. Među vlasnicama mačaka nema razlika u rezultatima na upitnicima DASS-21 i CORE-OM i njihovim subskalama. Na upitniku IPIP-50 postoji statistički značajna razlika na subskali ugodnosti ($H = 12,39$; $df = 3$, $p = 0,01$) s obzirom na broj mačaka, dok na ostalim subskalama nema razlika. Razlika na subskali ugodnosti utvrđena je između skupine vlasnica koje imaju 2 mačke i onih koje imaju 3 mačke, te vlasnice dviju mačaka postižu više razine ugodnosti. Isti su rezultati dobiveni kada u obzir uz žene uzmemo i muškarce koji imaju samo mačke.

Budući da je primarni fokus ovog istraživanja *crazy cat lady* stereotip, nisu postavljane hipoteze vezane uz razlike između vlasnika ljubimaca općenito i onih koji nemaju ljubimce, kao ni one o razlikama unutar skupine vlasnika ljubimaca s obzirom

na vrstu ljubimca koju posjeduju. Ipak, te informacije smatramo vrijednima i odlučili smo analizirati razlike među navedenim skupinama.

Mann-Whitney U test je pokazao kako između vlasnika ljubimaca i onih koji ih nemaju ne postoje razlike po pitanju osobina ličnosti. Razlike nisu nađene ni na rezultatima na upitniku CORE-OM, kao ni na njegovim subskalama. No, na upitniku DASS-21 osobe koje imaju kućne ljubimce postižu više rezultate u na subskali stresa u odnosu na osobe koje nemaju kućne ljubimce (Tablica 6).

Tablica 6
Razlike između skupina sudionika koji su vlasnici ljubimaca i onih koji nemaju ljubimce na upitniku DASS-21 ($N = 403$)

mjera	sudionici koji nemaju ljubimce ($N = 275$)		sudionici koji imaju ljubimce ($N = 128$)		U	Z	p
	M	SD	M	SD			
DASS-21	50,89	29,40	58,00	32,76	15409,5	-2,01	0,04
DASS-D	16,48	11,41	18,23	12,01	16175,5	-1,31	0,19
DASS-A	13,63	10,42	16,17	11,87	15599,5	-1,84	0,07
DASS-S	20,78	10,69	23,60	12	14856,5	-2,52	0,01*

Legenda: * $p < 0,017$ – Bonferronijeva korekcija

Također su analizirane razlike među sudionicima s obzirom na vrstu životinje koju posjeduju. Sudionici su grupirani u 5 skupina: oni koji nemaju kućne ljubimce, vlasnici pasa, vlasnici mačaka, vlasnici pasa i mačaka te vlasnici ostalih ljubimaca. Budući da su psi i mačke najčešći kućni ljubimci, te ljubimci koji zahtijevaju najveći stupanj interakcije s čovjekom, odlučeno je da glavne kategorije čine upravo vlasnici pasa, mačaka ili oboje. U slučaju da osoba posjeduje ljubimca iz jedne od glavnih kategorija te ljubimca iz kategorije ostalih ljubimaca, svrstana je u grupu vlasnika ljubimaca iz glavne kategorije. Dakle, ukoliko osoba posjeduje, primjerice, psa i papigu, svrstana je u skupinu vlasnika pasa. Sudionici se s obzirom na tip ljubimca ne razlikuju po rezultatima na upitnicima DASS-21 (Tablica D4), CORE-OM (Tablica D5), ni IPIP-50 (Tablica D6).

Analizirane su i razlike po spolu. Žene postižu više rezultate na upitniku DASS i njegovim subskalama anksioznosti i stresa (Tablica D7), kao i na upitniku CORE-OM i njegovim subskalama subjektivne dobrobiti i problema/simptoma (Tablica D8). Na

upitniku IPIP-50 žene postižu više rezultate na dimenziji ugodnosti, muškarci na dimenzijama emocionalne stabilnosti i intelekta, a razlike nisu nađene na skalama ekstraverzije i savjesnosti (Tablica D9). Zbog iznimno malog broja muškaraca koji ima više od jedne mačke (ukupno 10 – njih 7 ima dvije mačke, dok samo 3 muškarca imaju tri mačke), usporedba po spolu i posjedovanju ljubimaca, kao ni po spolu i broju mačaka nije provedena.

Budući da je riječ o mjerama mentalnog zdravlja, za mjere DASS-21 i CORE-OM smo usporedili rezultate sa skalama ozbiljnosti simptoma za svaki upitnik. U Tablici 7 prikazani su granični rezultati za procjenu ozbiljnosti simptoma u pet kategorija. Kategorije su autori upitnika odredili na osnovi percentilnih rezultata: rezultati od 0 – 78 kategorizirani kao „normalni“, 78 – 87 „blagi“, 87 – 95 „umjereni“, 95 – 98 „ozbiljni“ i 98 -100 „ekstremno ozbiljni“.

Tablica 7

Indeks procjene ozbiljnosti simptoma izražen u udvostručenim sumama rezultata pojedinog sudionika za sve čestice u sve tri subskale upitnika DASS-21.

	Depresivnost	Anksioznost	Stres
Normalno	0 – 9	0 - 7	0 – 14
Blago	10 – 13	8 – 9	15 – 18
Umjereni	14 – 20	10 – 14	19 – 25
Ozbiljno	21 – 27	15 – 19	26 – 33
Ekstremno ozbiljno	28+	20+	34 +

Na upitniku DASS-21, prosječni rezultat koji svi sudionici postižu upućuje na umjerene simptome depresije i stresa, te ozbiljne simptome anksioznosti. Osobe koje imaju 3 mačke postižu rezultate koji odgovaraju ozbiljnim simptomima depresije, dok rezultati osoba s ostalim brojem mačaka odgovaraju prosjeku. Vlasnici dviju mačaka su prema skali u prosjeku nešto su manje anksiozni u odnosu na vlasnike s drugim brojem mačaka te pokazuju samo umjerene, a ne ozbiljne simptome anksioznosti. Sudnici koji nemaju ljubimce pokazuju umjerene, a sudionici koji su vlasnici ljubimaca ozbiljne simptome anksioznosti, te obje skupine pokazuju umjerene simptome depresije i stresa. Detaljniji pregled po tipu ljubimca pokazuje da osobe koje pripadaju grupi bez ljubimaca ili su

vlasnici ljubimaca iz kategorije „ostalo“ pokazuju umjerene, a ostali ozbiljne simptome anksioznosti, dok rezultati svih skupina na subskalama depresije i stresa upućuju na umjerene simptome. Na upitniku CORE-OM osobe s 3 mačke u prosjeku postižu rezultate koji upućuju na umjerene simptome, dok svi ostali rezultati upućuju na blage simptome.

RASPRAVA

Postoje razna istraživanja koja su se bavila utjecajem ljubimaca na mentalno zdravlje, a nekih od njih smo se dotakli u uvodu. Straede i Gates (1993) su se usmjerili na utjecaj mačaka na mentalno zdravlje te su utvrdili kako vlasnici mačaka imaju bolje opće psihološko zdravlje u odnosu na osobe koje nemaju kućne ljubimce, dok nisu utvrdili razlike za depresiju i anksioznost. No, istraživači ne navode broj mačaka koji sudionici imaju te postoje li razlike u psihološkom zdravlju s obzirom na broj posjedovanih mačaka. Ovim istraživanjem htjeli smo provjeriti stereotip, odnosno arhetip lude mačkarice (engl. *crazy cat lady*), stoga smo se prilikom formiranja hipoteza vodili onime što odgovara navedenom arhetipu. Ovaj stereotip podrazumijeva posjedovanje velikog broja mačaka. Kako samo ime kaže, arhetip podrazumijeva da osoba koja ima mnogo mačaka ima lošije mentalno zdravlje, odnosno smatra ju se „ludom“ te smo upravo takve rezultate i predvidjeli. Očekivali smo da će žene s većim brojem mačaka biti depresivnije i anksioznije te da će imati veću razinu opće psihološke uznemirenosti. Hipoteza o većoj općoj psihološkoj uznemirenosti, te većem stupnju depresivnosti i anksioznosti nije potvrđena. Također smo predviđali da će žene s većim brojem mačaka imati više općih psihopatoloških teškoća, problema (odnosno simptoma) i više rizičnih ponašanja, dok će subjektivna dobrobit biti manja no kod osoba koje imaju manji broj ili nemaju mačke. Ni ove hipoteze nisu potvrđene. Konačno, budući da se *crazy cat lady* može opisati kao neurotičnu i neugodnu, pretpostavili smo kako će žene s većim brojem mačaka postizati niže rezultate na emocionalnoj stabilnosti i ugodnosti u odnosu na one koji imaju manji broj mačaka ili ih uopće nemaju.

Broj mačaka i mentalno zdravlje

Očekivanja iz Hipoteze 1 nisu potvrđena. Nije utvrđena razlika među sudionicama s obzirom na broj mačaka na Ljestvici depresivnosti, anksioznosti i stresa. Sudionice

pokazuju podjednake razine opće psihološke uznemirenosti, neovisno o tome koliko mačaka imaju. Dodatne analize su pokazale kako su vlasnici ljubimaca podjednako uznemireni kao i oni koji nemaju kućne ljubimce. Vlasnici pasa, mačaka, pasa i mačaka te ostalih ljubimaca ne razlikuju u psihološkoj uznemirenosti.

Kod same depresivnosti također nema razlike s obzirom na broj mačaka, što nije u skladu s očekivanjima. Simptomi depresije podjednaki su kod vlasnika pasa, mačaka, osoba koji imaju oboje te onih koji imaju nekog drugog kućnog ljubimca. Razlike nema niti među onima koji imaju ljubimce u odnosu na one koji ih nemaju. Ukoliko se vodimo indeksom procjene ozbiljnosti simptoma, možemo reći da osobe s 3 mačke pokazuju viši stupanj depresivnosti od onih s nekim drugim brojem ili bez mačaka. Naime, prosječni rezultat vlasnika 3 mačke upućuje na ozbiljne simptome depresije, dok ostale skupine pokazuju samo umjerene simptome. Ipak, ova razlika nije značajna.

Sve vlasnice mačaka podjednako su anksiozne, neovisno o tome koliko mačaka imaju. Iako nema značajnih razlika na anksioznosti imajući u vidu broj mačaka, osobe s 2 mačke pokazuju nešto nižu razinu anksioznosti kada gledamo procjenu ozbiljnosti simptoma – one u prosjeku imaju umjerene simptome anksioznosti, dok su simptomi ostalih ozbiljni. Razlike nema ovisno o tipu ljubimca niti između vlasnika i ne-vlasnika ljubimaca.

Razlike među vlasnicama različitog broja mačaka nisu utvrđene niti za stres. U prosjeku svi vlasnici mačaka pokazuju umjerene simptome stresa. Isto vrijedi i za razlike s obzirom na vrstu ljubimca. Vlasnici i ne-vlasnici jednako tako imaju umjerene simptome stresa, no razlika između ove dvije skupine je značajna, te vlasnici ljubimaca imaju više razine stresa u odnosu na one koji ne posjeduju kućne ljubimce.

Prilikom ispitivanja općih psihopatoloških teškoća nisu nađene razlike među sudionicama s obzirom na broj mačak koji imaju. Prosječan rezultat među svim sudionicima indicira blage psihopatološke teškoće, osim u slučaju osoba s 3 mačke, koje u prosjeku imaju umjerene teškoće, no ta razlika nije značajna. Dodatnim analizama utvrđeno je da razlika nema ni kada gledamo samo posjedovanje ljubimaca, kao niti s obzirom na tip ljubimca ili ljubimaca koje osoba ima.

Razlike nisu nađene niti za subjektivnu dobrobit, probleme/simptome, svakodnevno funkcioniranje i rizična ponašanja. Svi su sudionici postizali podjednake rezultate na ovim mjerama, bez obzira na broj mačaka, posjedovanje ljubimca i tip ljubimca.

Utvrđene su spolne razlike u mentalnom zdravlju. Žene su postizale više rezultate u odnosu na muškarce na obje skale mentalnog zdravlja. Ovakvi rezultati nisu iznenađujući budući da su žene općenito sklonije poremećajima raspoloženja, te se kod njih depresija i anksioznost javljaju češće nego kod muškaraca (Davison i Neale, 1999).

Moguće je da se objašnjenja ovih rezultata kriju u vremenu provedbe istraživanja. Istraživanje je provedeno u siječnju 2021., za vrijeme trajanja pandemije COVID-19, zarazne bolesti uzrokovane koronavirusom SARS-CoV-2 (WHO, 2020). Prvi slučaj zaraze koronavirusom u Hrvatskoj zabilježen je 25. veljače 2020. godine, što je označilo početak uvođenja protuepidemijskih mjera, a mjesec dana kasnije uveden je potpuni *lockdown*. Iako u trenutku istraživanja nije bio potpuni *lockdown*, i dalje je trajalo takozvano „novo normalno“ – maske su obavezne u svim zatvorenim prostorima, potrebno je držati fizičku distancu te su dopuštena privatna okupljanja najviše 10 ljudi iz 2 kućanstva. Obustavljen je rad ugostiteljskih objekata, kockarnica, teretana i fitness centara, održavanje svadbenih svečanosti te drugih objekata i aktivnosti (HZJZ, 2020). Pandemija je mnogima izazvala stres te su istraživači diljem svijeta zabilježili povećan broj psihičkih teškoća. Qiu i sur. (2020) navode povećanu učestalost depresije, anksioznosti i paničnih napada. Povišeni rezultati na skalama depresivnosti i stresa, a posebice anksioznosti, te blagi simptomi općih psihopatoloških teškoća upućuju na to da bi rezultati mogli biti iskrivljeni zbog utjecaja pandemije na mentalno zdravlje. Takve rezultate navode i Jokić-Begić i sur. (2020); koristeći upravo DASS-21, ustanovljeno su Hrvati depresivniji, anksiozniji i pod višim razinama stresa u odnosu na usporedne hrvatske rezultate prije pandemije.

Uz pandemiju koronavirusa, 29. prosinca 2020. u 12 sati i 19 minuta, potres magnitude 6,2 prema Richteru pogodio je Hrvatsku, s epicentrom u području Petrinje (Fiket, 2021). Grad je razrušen, mnogi su ostali bez domova te je velik broj ljudi ozlijeđen, a sedmero ljudi je poginulo. Potres se osjetio u cijeloj zemlji i šire, a s obzirom na blizinu glavnog grada, vrlo se intenzivno osjetio u Zagrebu. Samo 9 mjeseci ranije, 22. ožujka,

Zagreb je pogodio potres magnitude 5,5 stupnjeva po Richterovoj skali, stoga je mnoge Zagrepčane novi potres dodatno uznemirio (Seizmološka služba, 2020).

Zbog nemogućnosti odgađanja istraživanja, upitnik je podijeljen ispitanicima samo 6 dana nakon glavnog potresa. U razdoblju od glavnog potresa do kraja provođenja istraživanja, zabilježeno je preko 700 potresa magnitude većih ili jednakih 2 (Seizmološka služba, 2021). Većina sudionika, njih 235 (58%), označila je da živi u mjestu s preko 500 000 stanovnika, čemu odgovara samo grad Zagreb, u kojem su se osjetili najjači potresi, ali i niz naknadnih potresa. Ovakva prirodna katastrofa predstavlja traumatsko iskustvo te je normalna pojava psihičkih poteškoća. Nakon potresa dolazi do promjena u kogniciji, pamćenju i percepciji vremena, derealizacije, depersonalizacije te do povećanja somatske i nesomatske anksioznosti (Cardefia i Spiegel, 1993). Nadalje, nastaje visok rizik od razvoja ozbiljne posttraumatske stresne reakcije te anksioznosti i depresije u odraslih (Goenjian i sur., 2000).

Uzmemo li u obzir da prosječni rezultati sudionika na Ljestvici depresije, anksioznosti i stresa upućuju na umjerene simptome depresije i stresa, te ozbiljne simptome anksioznosti, možemo pretpostaviti da su rezultati pod utjecajem psiholoških posljedica potresa. U već ranije spomenutom istraživanju Jokić-Begić i sur. (2020) navode potres kao jedan od faktora u pogoršanju psihološkog zdravlja Hrvata u odnosu na stanje prije pandemije i potresa. Sudionici također pokazuju blage simptome na upitniku općih psihopatoloških teškoća. U potresu možemo potražiti i razlog za pronađene razlike u stresu između osoba koje imaju ljubimce i onih koji ih nemaju. Vlasnici ljubimaca postizali su viši rezultat na ovoj mjeri, što je iznenađujuće u odnosu na postojeća saznanja o pozitivnom utjecaju ljubimaca na anksioznost i stres. S obzirom na visoko stresnu situaciju koju potres predstavlja, moguće je da je posjedovanje ljubimaca predstavljalo dodatan stres, opterećenje i brigu jer se u takvoj situaciji, osim za samu sebe, osoba mora pobrinuti i za svoje ljubimce. Mnogi ljubimci su se sakrili, a neki su i pobjegli, što je vjerojatno bilo dodatan stresor njihovim vlasnicima.

Broj mačaka i osobine ličnosti

U skladu sa stereotipom lude mačkarice, očekivali smo da će žene s većim brojem mačaka pokazati niže razine emocionalne stabilnosti i ugodnosti (H2). Budući da među sudionicama s različitim brojem mačaka nije nađena razlika, ova hipoteza nije potvrđena. U obradi rezultata na sudionicima koji imaju samo mačke, a ne i druge životinje, utvrđena je razlika u ugodnosti. Razlika je utvrđena između vlasnika dviju i tri mačaka, no s obzirom na iznimno mali broj sudionika po skupinama (15 vlasnika dviju mačaka i 4 vlasnice tri mačke, te samo 4 vlasnika dviju mačaka, a 0 muškaraca vlasnika tri mačke), ovaj rezultate treba uzeti s rezervom. Iako nisu postavljene hipoteze o razlikama u ekstraverziji, savjesnosti i intelektu, razlika nije nađena ni za te crte ličnosti. Nadalje, dodatnom analizom provjerene su razlike u crtama ličnosti između vlasnika ljubimaca i onih koji nemaju ljubimce, kao i između sudionika koji imaju mačku, psa, mačku i psa ili nekog ljubimca druge vrste. Nisu nađene razlike u crtama ličnosti s obzirom na (ne)posjedovanje ljubimaca. Referiramo li se na nalaze McConnell i sur. (2011), očekivali bismo da vlasnici ljubimaca postižu više rezultate na ekstraverziji i savjesnosti. Također nisu nađene razlike među sudionicima vodeći računa o kategoriji ljubimca, što nije u skladu s nalazima Reevy i Delgado (2014), prema kojima su ljubitelji pasa ekstrovertiraniji i ugodniji, dok su ljubitelji mačaka neurotičniji. Razlike između nalaza ovih autora i našeg istraživanja može biti u samom uzorku. Reevy i Delgado svoje su istraživanje provodili na uzorku koji se sastojao od vlasnika ljubimaca i onih koji ih nemaju, te su se obje skupine deklarirale kao ljubitelji mačaka ili ljubitelji pasa, neovisno o tome imaju li doista tu vrstu ljubimca.

Uzrok ovakvih nalaza može se kriti u samom vlasništvu ljubimaca. Naime, samo imanje mačke ili psa ne znači nužno da je osoba sama izabrala tog ljubimca. Ljubimac može biti obiteljski, te ga je mogao odabrati i donijeti drugi član obitelji: roditelji, brat ili sestra. Neki vlasnici svoje su životinje „naslijedili“, odnosno preuzeli brigu o ljubimcu nakon smrti člana obitelji. Ljubimca se može steći i sklapanjem romantične veze, gdje partner ili partnerica prilikom zajedničkog useljenja dovedu svog ljubimca u novi zajednički dom te osoba postane suvlasnikom životinje iako sama možda nikada ne bi odabrala život s ljubimcima. U nekim slučajevima ljubimac odabere vlasnika, a ne obrnuto. Nije rijedak slučaj, pogotovo s mačkama, da životinja doluta u kuću ili pred zgradu osobe, te se tamo udomaći i jednostavno ostane udomljena. Dakle, empatija prema

živim bićima, bez same namjere za posjedovanjem ljubimca, također može odigrati ulogu u vlasništvu i odabiru ljubimca.

U dodatnoj analizi, neovisno o ljubimcima, utvrđene su spolne razlike u osobinama ličnosti. Žene postižu više rezultate na mjeri ugodnosti, dok muškarci postižu više rezultate na emocionalnoj stabilnosti i intelektu. Schmitt i sur. (2008) u istraživanju na 55 različitih kultura navode kako žene postižu više rezultate na ugodnosti, neuroticizmu, savjesnosti i ekstraverziji u većini kultura. Žene generalno postižu više rezultate na subskalama ugodnosti i neuroticizma, te su spolne razlike dobivene u ovom istraživanju očekivane (Feingold, 1994; Costa i McCrae, 2001). Nalaz da muškarci postižu više rezultate na subskali intelekta iznenađuje, budući da se na toj dimenziji ličnosti obično ne pronalaze spolne razlike (Weisberg i sur., 2011). Ipak, muškarci postižu više rezultate na faceti Ideja ove dimenzije ličnosti (Feingold, 1994; Costa i McCrae, 2001).

Metodološki nedostaci i prijedlozi za buduća istraživanja

Prvog metodološkog problema dotakli smo se već u raspravi - provođenje istraživanja neposredno nakon jakog potresa te u vrijeme dugotrajne pandemije svakako je nedostatak ovog istraživanja. Potresi nisu jenjavali tijekom cijelog procesa prikupljanja podataka, pa možemo pretpostaviti da je ta pojava utjecala na odgovore sudionika. Tu pretpostavku potvrđuju i rezultati na Upitniku za ispitivanje općih psihopatoloških teškoća, te posebno na Ljestvici depresivnosti, anksioznosti i stresa, gdje prosječan rezultat upućuje na umjerene simptome depresivnosti i stresa, a ozbiljne simptome anksioznosti. Za provjeru dobivenih rezultata potrebno je ponoviti istraživanje kada se prođu posljedice ove prirodne katastrofe.

Istraživanje je provedeno pomoću stranice Google Forms te su sudionici istraživanju pristupali preko *online* poveznice za upitnik. Sudionici su sami odlučivali hoće li sudjelovati u istraživanju te se nameće pitanje ima li razlike između onih koji su odlučili ispuniti upitnik i onih koji ga nisu rješavali. Istraživanje je dijeljeno u Facebook grupama različitih udruga za dobrobit i zaštitu životinja, u grupi koja okuplja ljubitelje mačaka te u studentskim grupama. Kako bi sudjelovali u istraživanju, minimalni uvjet

koji su sudionici morali ispuniti jest pristup internetu. Iako je poveznicu na upitnik bilo moguće dijeliti neovisno o društvenoj platformi Facebook, najveći dio sudionika je neupitno prikupljen tim putem, pa možemo reći da su trebali ispuniti i uvjet imanja profila na toj društvenoj mreži. Kada bismo uspjeli obuhvatiti osobe koje imaju mačke, a nisu sudjelovale u istraživanju jer nisu htjele ili nisu imale pristup upitniku, moguće je da bi rezultati bili drugačiji. Ukoliko se osvrnemo na arhetip *crazy cat lady*, od osobe koja odgovara tom opisu ne bismo očekivali da će samoinicijativno sudjelovati u istraživanju bilo koje vrste, stoga postoji mogućnost da bi rezultati bili drugačiji kada bismo uspjeli okupiti veći broj sudionika s velikim brojem mačaka.

Zbog načina prikupljanja sudionika, dobiven je razmjerno homogen uzorak po dobi. Iako se raspon dobi sudionika kreće se od 18 do 82 godine, prosječna dob sudionika iznosi 32 godine, te je nešto manje od 30% sudionika starije od 35 godina. Kako bismo dobili uvid u razlike u mentalnom zdravlju s obzirom na broj mačaka u svim životnim razdobljima, potrebna su istraživanja koja će obuhvatiti i definirati različite dobne skupine. Problem homogenosti prisutan je i s obzirom na spola sudionika - većina sudionika bilo je ženskog spola (74,4%). Od ukupno 103 muškarca, samo 28 ih ima mačku, a tek ih 11 ima više od jedne mačke. Nije bilo sudionika muškog spola s više od 3 mačke. S obzirom na tako mali uzorak, nije rađena usporedba vlasnika mačaka s obzirom na spol. Potrebno je prikupiti veći broj muškaraca koji posjeduju mačke te napraviti istražiti razlikuju li se vlasnici mačaka po spolu u mentalnom zdravlju.

Potrebno je obratiti dodatnu pažnju kategorizaciji ljudi na „vlasnike ljubimaca“ i „one koji nemaju ljubimce“ ili „ne-vlasnike“. U istraživanju se od sudionika tražilo da se izjasne imaju li kućne ljubimce, odnosno ukoliko da, koje. Osobe koje nemaju kućnog ljubimca, a koje ga nikad nisu imale i nikad ga ne planiraju imati, daju isti odgovor kao i osobe koje nemaju kućnog ljubimca, ali su ga imale ili ga planiraju imati. Dakle, izjednačene su osobe koje tijekom života nemaju želju i namjeru imati kućnog ljubimca s onima koji imaju tendenciju imati kućnog ljubimca kroz život, ali ga iz bilo kojeg razloga ne nemaju u konkretnom trenutku ispunjavanja upitnika. Dodatnu pažnju potrebno je obratiti i na samo vlasništvo ljubimca, te vođenje brige o njemu. Od sudionika koji imaju ljubimca, njih 66% su vlasnici ljubimaca, dok je u 33% slučajeva vlasnik drugi član kućanstva. U istraživanju nije bio ponuđen odgovor da je sudionik vlasnik jednog dijela ljubimaca, a drugi član kućanstva drugog dijela. Od onih koji imaju ljubimce, 31%

prvenstveno sami brinu o ljubimcu, 62% kaže kako podjednako brinu i oni i drugi članovi kućanstva, a 7% se izjasnilo da prvenstveno drugi članovi brinu o ljubimcu. Moguće je da postoje razlike između onih koji su izabrali imati kućnog ljubimca i onih koji jednostavno žive s njim, no budući da preko 90% sudionika na neki način brine o ljubimcu s kojim živi, podrazumijevali smo da ljubimci imaju jednak efekt na vlasnike i na one koji samo imaju ljubimca.

Nadalje, potrebno je kvalitetnije ispitati na koji način osobe imaju ljubimca – osim razlike između imanja ljubimca i vlasništva nad ljubimcem, treba ispitati kako su oni koji imaju ljubimca došli do njega te koliko ga dugo imaju – jesu li sami odabrali ljubimca, je li to učinila njihova obitelj, jesu li preuzeli brigu o njemu od drugog člana obitelji, je li došao u njihov život putem partnerskog odnosa i slično. Te informacije mogle bi dodatno razjasniti razlike u ličnosti i mentalnom zdravlju između onih koji imaju i nemaju ljubimce te između vlasnika različitih vrsta ljubimaca.

S vlasnicima ljubimaca su također izjednačene takozvane „čuvalice“, osobe koje pružaju privremeni smještaj životinjama koje su pod vlasništvom udruge za dobrobit i zaštitu životinja. Kako je dio sudionika regrutiran upravo preko stranica različitih udruga, nije isključeno kako su se među njima našle čuvalice. Osobe koje odabiru pružiti privremeni smještaj potrebno je razlikovati po trajanju čuvanja životinja. Većina ih je u tome dugoročno te ih možemo izjednačiti s vlasnicima ljubimaca, neovisno o tome čuvaju li dulje vrijeme istu životinju ili se izmjenjuju različite životinje. Kada se ljubimac s privremenog smještaja udomi, čuvalica obično preuzme drugu životinju iste vrste.

Praktične implikacije

Iako se uz stereotip lude mačkarice obično ne vežu izrazito negativne emocije, vjerujemo da barem dio vlasnika velikog broja mačaka ne voli biti povezan sa slikom narušenog mentalnog zdravlja. Rezultati ovog istraživanja nisu potvrdili ovaj stereotip te predstavljaju temelj za rušenje ove predrasude.

Volonteri i volonterke udruge za zaštitu životinja često imaju velik broj životinja na skrbi, pogotovo kada je riječ o čuvanju mačaka. Mačke u pravilu zauzimaju manje prostora i lakše je skrbiti za njih pa ih je iz tog razloga moguće čuvati više u isto vrijeme.

Od volontera se često se može čuti kako ih je rad sa životinjama izvukao iz teških životnih perioda, da im one predstavljaju bijeg od problema i utjehu kada im je potrebna. No, samo „gomilanje“ životinja ne može učiniti da problemi s mentalnim zdravljem jednostavno nestanu. U trenucima kada im je opće psihičko zdravlje narušeno, volonteri često u šali sami sebe nazivaju ludim mačkaricama te opravdavaju svoje neadaptivne postupke i odbacuju probleme i negativno emocionalno stanje kao nešto neznačajno ili nevažno čemu se ne treba posvetiti. Ovo istraživanje opovrgnulo je tezu da osobe s više mačaka imaju lošije mentalno zdravlje, te oduzima taj stereotip kao ispriku ili opravdanje za problematično ponašanje i ignoriranje problema u području psihičkog zdravlja. Budući da stereotip nije potvrđen, nadamo se da će ovo istraživanje promovirati prihvaćanje vlastitog mentalnog zdravlja onakvim kakvo je te da će osobe koje same za sebe koriste stereotip *crazy cat lady* kako bi objasnile nepovoljno mentalno stanje u kojem se nalaze, biti potaknute na traženje stručne pomoći u trenucima kada im je mentalno zdravlje narušeno.

ZAKLJUČAK

U ovom istraživanju htjeli smo ispitati ima li istine u stereotipu lude mačkarice. Istraživali smo razlike u mentalnom zdravlju i osobinama ličnosti s obzirom na količinu mačaka koje žena ima. Rezultati su opovrgnuli *crazy cat lady* hipotezu. Nisu utvrđene razlike u mentalnom zdravlju ni u osobinama ličnosti kod žena s većim brojem mačaka u odnosu na one koji imaju manji broj mačaka ili ih uopće nemaju. Sve su sudionice postizale podjednake rezultate na dimenzijama upitnika IPIP-50 te na ukupnom rezultatu i rezultatima na subskalama upitnika DASS-21 i CORE-OM. Utvrđene su razlike u stresu između osoba koje imaju ljubimce i onih koji ih nemaju te nisu utvrđene razlike u mentalnom zdravlju i osobinama ličnosti između sudionika s obzirom na tip ljubimaca koje imaju.

LITERATURA:

- Allen, K. M., Blascovich, J., Tomaka, J., & Kelsey, R. M. (1991). Presence of human friends and pet dogs as moderators of autonomic responses to stress in women. *Journal of Personality and Social Psychology*, *61*(4), 582-589.
- Anderson, W. P., Reid, C. M., & Jennings, G. L. (1992). Pet ownership and risk factors for cardiovascular disease. *Medical journal of Australia*, *157*(5), 298-301.
- Baun, M. M., Bergstrom, N., Langston, N. F., & Thoma, L. (1984). Physiological effects of human/companion animal bonding. *Nursing Research*, *33*(3), 126-129. <https://doi.org/10.1097/00006199-198405000-00002>
- BBC (2015). *Why cat clips rule the Internet*. <https://www.bbc.co.uk/newsround/33848745>. (Pristupljeno 13. siječnja 2021.)
- Bedford, E. (2020a). *Global dog and cat pet population 2018*. <https://www.statista.com/statistics/1044386/dog-and-cat-pet-population-worldwide/>. (Pristupljeno 11. siječnja 2021.)
- Bedford, E. (2020b). *Number of pet animals in Europe in 2019, by animal type*. <https://www.statista.com/statistics/453880/pet-population-europe-by-animal/> (Pristupljeno 11. siječnja 2021.)
- Bedford, E. (2020c). *Pet population in the European Union 2019, by animal type*. <https://www.statista.com/statistics/515010/pet-population-european-union-eu-by-animal/>. (Pristupljeno 11. siječnja 2021.)
- Bottesi, G., Ghisi, M., Altoè, G., Conforti, E., Melli, G., & Sica, C. (2015). The Italian version of the Depression Anxiety Stress Scales-21: Factor structure and psychometric properties on community and clinical samples. *Comprehensive Psychiatry*, *60*, 170-181. doi:10.1016/j.comppsy.2015.04.005
- Brooks, H., Rushton, K., Walker, S., Lovell, K., & Rogers, A. (2016). Ontological security and connectivity provided by pets: a study in the self-management of the everyday lives of people diagnosed with a long-term mental health condition. *BMC Psychiatry*, *16*(1), 1-12. doi.org/10.1186/s12888-016-1111-3
- Cardefia, E., & Spiegel, D. (1993). Dissociative reactions to the San Francisco Bay Area earthquake of 1989. *The American Journal of Psychiatry*, *150*, 474-478.
- Cats and Craziess. (1872, 11. kolovoza). *The New York Times*. <https://www.nytimes.com/1872/08/11/archives/cats-and-craziess.html>.
- Charnetski, C. J., Riggers, S., & Brennan, F. X. (2004). Effect of petting a dog on immune system function. *Psychological Reports*, *95*(3_suppl), 1087-1091. doi:10.2466/pr.95.3f.1087-1091

- Chekroud, S. R., Gueorguieva, R., Zheutlin, A. B., Paulus, M., Krumholz, H. M., Krystal, J. H., & Chekroud, A. M. (2018). Association between physical exercise and mental health in 1· 2 million individuals in the USA between 2011 and 2015: a cross-sectional study. *The Lancet Psychiatry*, 5(9), 739-746. doi.org/10.1016/S2215-0366(18)30227-X
- Costa Jr, P. T., Terracciano, A., & McCrae, R. R. (2001). Gender differences in personality traits across cultures: robust and surprising findings. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(2), 322-331.
- Cox, R. P. (1993). The human/animal bond as a correlate of family functioning. *Clinical Nursing Research*, 2(2), 224-231.
- Crazy Cat Lady (n.d.) *Wikisimpsons*. https://simpsonswiki.com/wiki/Crazy_Cat_Lady. (Pristupljeno 15. siječnja 2021.)
- Davison, G. C., Neale, J.M. (1999). *Psihologija abnormalnog doživljavanja i ponašanja*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Evans, C., Margison, F., Barkham, M., Audin, K., Connell, J. i McGrath, G. (2000). CORE: Clinical Outcomes in Routine Evaluation. *Journal of Mental Health*, 9(3), 247-255.
- Feingold, A. (1994). Gender differences in personality: a meta-analysis. *Psychological Bulletin*, 116(3), 429–456.
- Field, A. (2009). *Discovering Statistics Using SPSS*. London: Sage Publications.
- Fiket, T. (2021). Pregled podataka o Petrinjskim potresima dobivenih sustavom automatske lokacije. https://www.pmf.unizg.hr/geof/seizmoloska_sluzba/potresi_kod_petrinje/automatska_lokacija_potresa. (Pristupljeno 23.siječnja 2021.)
- Goenjian, A. K., Steinberg, A. M., Najarian, L. M., Fairbanks, L. A., Tashjian, M., & Pynoos, R. S. (2000). Prospective study of posttraumatic stress, anxiety, and depressive reactions after earthquake and political violence. *American Journal of Psychiatry*, 157(6), 911-916. doi:10.1176/appi.ajp.157.6.911
- Gosling, S. D., Sandy, C. J., & Potter, J. (2010). Personalities of self-identified “dog people” and “cat people”. *Anthrozoös*, 23(3), 213-222. doi:10.2752/175303710x12750451258850
- Harvey, S. B., Øverland, S., Hatch, S. L., Wessely, S., Mykletun, A., & Hotopf, M. (2018). Exercise and the prevention of depression: results of the HUNT cohort study. *American Journal of Psychiatry*, 175(1), 28-36. doi.org/10.1176/appi.ajp.2017.16111223

- Herring, M. P., O'Connor, P. J., & Dishman, R. K. (2010). The effect of exercise training on anxiety symptoms among patients: a systematic review. *Archives of Internal Medicine*, *170*(4), 321-331. doi:10.1001/archinternmed.2009.530
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2020). *Izveštće o umrlim osobama u Hrvatskoj u 2019. godini*. https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2020/09/Bilten__Umrl_i_2019-1-2.pdf. (Pristupljeno 15. siječnja 2021.)
- Hrvatski zavod za javno zdravstvo (2020). Službena stranica Vlade za pravodobne i točne informacije o koronavirusu. <https://www.koronavirus.hr/najnovije/ogranicavanje-okupljanja-i-druge-nuzne-epidemioloske-mjere-i-preporuke/870>. (Pristupljeno: 20. siječnja 2020.)
- Herzog, H. (2011). The impact of pets on human health and psychological well-being: fact, fiction, or hypothesis?. *Current Directions in Psychological Science*, *20*(4), 236-239.
- IBM Corp. (2011). *IBM SPSS Statistics for Windows*. Version 20.0. Armonk, NY: IBM Corp.
- Johnson, S. B., & Rule, W. R. (1991). Personality characteristics and self-esteem in pet owners and non-owners. *International Journal of Psychology*, *26*(2), 241-252.
- Jokić-Begić, N., Lauri Korajlija, A., Jurin, T., & Evans, C. (2014). Faktorska struktura, psihometrijske karakteristike i kritična vrijednost hrvatskoga prijevoda CORE-OM upitnika. *Psihologijske teme*, *23*(2), 265-288.
- Jokić-Begić, N., Hromatko, I., Jurin, T., Kamenov, Ž., Keresteš, G., Kuterovac Jagodić G., Lauri Korajlija, A., Maslić Seršić, D., Mehulić, J., Mikac, U., Tadinac, M., Tomas J., Sangster Jokić, C. (2020). *Kako smo? Život u Hrvatskoj u doba korone*. Preliminarni rezultati istraživačkog projekta. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu. https://web2020.ffzg.unizg.hr/covid19/wp-content/uploads/sites/15/2020/06/Kako-smo_Preliminarni-rezultati_brosura.pdf
- Kvam, S., Kleppe, C. L., Nordhus, I. H., & Hovland, A. (2016). Exercise as a treatment for depression: a meta-analysis. *Journal of Affective Disorders*, *202*, 67-86. doi.org/10.1016/j.jad.2016.03.063
- Larson, G., Karlsson, E. K., Perri, A., Webster, M. T., Ho, S. Y. W., Peters, J., ... Lindblad-Toh, K. (2012). Rethinking dog domestication by integrating genetics, archeology, and biogeography. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, *109*(23), 8878–8883. doi:10.1073/pnas.1203005109
- Lee, I. M., & Buchner, D. M. (2008). The importance of walking to public health. *Medicine & Science in Sports & Exercise*, *40*(7), S512-S518. doi: 10.1249/MSS.0b013e31817c65d0

- Lovibond, S. H. i Lovibond, P. F. (1995). *Manual for the Depression Anxiety and Stress Scales*. Sydney: Psychological Foundation.
- Markovitz, A. A., Simanek, A. M., Yolken, R. H., Galea, S., Koenen, K. C., Chen, S., & Aiello, A. E. (2015). Toxoplasma gondii and anxiety disorders in a community-based sample. *Brain, Behavior, and Immunity, 43*, 192-197. doi.org/10.1016/j.bbi.2014.08.001
- McConnell, A. R., Brown, C. M., Shoda, T. M., Stayton, L. E., & Martin, C. E. (2011). Friends with benefits: on the positive consequences of pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychology, 101*(6), 1239. doi.org/10.1037/a0024506
- Mlačić, B., & Goldberg, L. R. (2007). An analysis of a cross-cultural personality inventory: The IPIP Big-Five factor markers in Croatia. *Journal of Personality Assessment, 88*(2), 168-177. doi.org/10.1080/00223890701267993
- Muralikrishna, P., Sunil, B., Savita, R. K., Archana, S. N., Sudharsan, M., Bharathi, S. V., & Drishya, P. (2017). Toxoplasmosis-The Public Health significance. *International Journal of Science, Environment and Technology, 6*(5), 2752-2758.
- Myrick, J. G. (2015). Emotion regulation, procrastination, and watching cat videos online: Who watches Internet cats, why, and to what effect?. *Computers in Human Behavior, 52*, 168-176. doi.org/10.1016/j.chb.2015.06.001
- Pozgajčić, T. (2016). *Diferencijalno dijagnostički potencijal ljestvice depresivnosti, anksioznosti i stresa (DASS-21)*. Neobjavljen diplomski rad. Zagreb: Odsjek za psihologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu.
- Reevy, G. M., & Delgado, M. M. (2015). Are emotionally attached companion animal caregivers conscientious and neurotic? Factors that affect the human-companion animal relationship. *Journal of Applied Animal Welfare Science, 18*(3), 239-258. doi.org/10.1080/10888705.2014.988333
- Rokach, A. (1990). Surviving and Coping With Loneliness. *The Journal of Psychology, 124*(1), 39-54. doi:10.1080/00223980.1990.10543204
- Schmitt, D. P., Realo, A., Voracek, M., & Allik, J. (2008). Why can't a man be more like a woman? Sex differences in Big Five personality traits across 55 cultures. *Journal of Personality and Social Psychology, 94*(1), 168.
- Schuch, F. B., Vancampfort, D., Richards, J., Rosenbaum, S., Ward, P. B., & Stubbs, B. (2016). Exercise as a treatment for depression: a meta-analysis adjusting for publication bias. *Journal of Psychiatric Research, 77*, 42-51. doi.org/10.1016/j.jpsychires.2016.02.023

- Seizmološka služba (2020). *Potresi u Zagrebu od 22. ožujka do 14. travnja 2020. godine*. https://www.pmf.unizg.hr/geof/seizmoloska_sluzba/o_zagrebackom_potresu_2020?@=1lrg6#news_97581. (Pristupljeno 20. siječnja 2021).
- Seizmološka služba (2021). *Preliminarni izvještaj o potresima u razdoblju od 06.01.2021. u 07:00 do 17.01.2021. u 18:00*. https://www.pmf.unizg.hr/geof/seizmoloska_sluzba/potresi_kod_petrinje?@=1m6wk#news_118053 (Pristupljeno 20. siječnja 2021).
- Serpell, J. (1991). Beneficial effects of pet ownership on some aspects of human health and behaviour. *Journal of the Royal Society of Medicine*, 84(12), 717-720.
- Siegel, J.M. (1990). Stressful life events and use of physician services among the elderly: The moderating role of pet ownership. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58(6), 1081-1086.
- Straede, C. M., & Gates, R. G. (1993). Psychological health in a population of Australian cat owners. *Anthrozoös*, 6(1), 30-42.
- Qiu, J., Shen, B., Zhao, M., Wang, Z., Xie, B., & Xu, Y. (2020). A nationwide survey of psychological distress among Chinese people in the COVID-19 epidemic: implications and policy recommendations. *General Psychiatry*, 33(2). doi:10.1136/gpsych-2020-100213
- Torrey, E. F., Bartko, J. J., & Yolken, R. H. (2012). Toxoplasma gondii and other risk factors for schizophrenia: an update. *Schizophrenia Bulletin*, 38(3), 642-647. doi.org/10.1093/schbul/sbs043
- Vigne, J. D., Guilaine, J., Debue, K., Haye, L., & Gérard, P. (2004). Early taming of the cat in Cyprus. *Science*, 304(5668), 259-259.
- Webster, J. P., Kaushik, M., Bristow, G. C., & McConkey, G. A. (2013). Toxoplasma gondii infection, from predation to schizophrenia: can animal behaviour help us understand human behaviour?. *Journal of Experimental Biology*, 216(1), 99-112. doi: 10.1242/jeb.074716
- Weeks, D. G., Michela, J. L., Peplau, L. A., & Bragg, M. E. (1980). Relation between loneliness and depression: A structural equation analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 39(6), 1238-1244.
- Weisberg, Y. J., DeYoung, C. G., & Hirsh, J. B. (2011). Gender differences in personality across the ten aspects of the Big Five. *Frontiers in Psychology*, 2, 178.
- World Health Organization (2020.) *Basic documents*. <https://www.who.int/about/who-we-are/constitution> (Pristupljeno 13. siječnja 2021.)

- World Health Organization (2017.) *Cardiovascular diseases (CVDs)*. [https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-\(cvds\)](https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/cardiovascular-diseases-(cvds)) (Pristupljeno 13. siječnja 2021.)
- World Health Organization (2020.) Q&A on coronaviruses (COVID-19). <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-andanswers-hub>. (Pristupljeno: 21. siječnja 2021.)
- Zajec, T. (2020.) *Aktivnosti Skloništa za nezbrinute životinje Grada Zagreba za razdoblje 1.1.-31.12. 2019. godine*. <http://www.azilzagreb.com/izvjesce-o-radu?Id=511> (Pristupljeno 13. siječnja 2021.)
- Zasloff, R. L., & Kidd, A. H. (1994). Loneliness and pet ownership among single women. *Psychological Reports*, 75(2), 747-752.

DODACI

Dodatak A – Upitnik o kućnim ljubimcima

1. Označite sve ljubimce koje imate:
 - a. pas
 - b. mačka
 - c. papiga ili druga ptica
 - d. zec, hrčak, kunić ili drugi glodavac
 - e. nemam ljubimca
 - f. ostalo _____

2. Koliko ljubimaca imate (ako ih imate)? _____

3. Koliko mačaka imate?
 - a. nemam mačku
 - b. 1
 - c. 2
 - d. 3
 - e. 4
 - f. 5 ili više

4. Koliko pasa imate?
 - a. nemam psa
 - b. 1
 - c. 2
 - d. 3
 - e. 4
 - f. 5 ili više

5. Ako živite u kući, jesu li ljubimci u kući ili u dvorištu?
 - a. nemam ljubimca
 - b. ne živim u kući
 - c. samo u kući
 - d. u kući, s mogućnošću izlaska u dvorište
 - e. u dvorištu, s mogućnošću ulaska u kuću
 - f. samo u dvorištu

6. Tko brine o ljubimcima?
 - a. prvenstveno ja
 - b. prvenstveno ostali ukućani
 - c. i ja i ostali ukućani
 - d. nemam ljubimca

7. Tko je vlasnik ljubimaca?
 - a. ja
 - b. drugi član kućanstva
 - c. nemam ljubimca

Dodatak B – Dodatne analize

Analiza razlika na cijelom uzorku

Tablica D1

Razlike između skupina sudionika koji nemaju mačke, vlasnika 1 mačke, vlasnika 2 mačke, vlasnika 3 mačke te vlasnika 4 ili više mačaka na upitniku DASS-21 ($N = 403$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
DASS-D	3,97	4	0,41
DASS-A	4,56	4	0,34
DASS-S	2,75	4	0,60
DASS-21	3,01	4	0,56

Tablica D2

Razlike između skupina sudionika koji nemaju mačke, vlasnika 1 mačke, vlasnika 2 mačke, vlasnika 3 mačke te vlasnika 4 ili više mačaka na upitniku CORE-OM ($N = 403$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
CORE-W	1,30	4	0,86
CORE-P	0,40	4	0,98
CORE-F	2,74	4	0,60
CORE-R	1,63	4	0,80
CORE-OM	0,68	4	0,95

Tablica D3

Razlike između skupina sudionika koji nemaju mačke, vlasnika 1 mačke, vlasnika 2 mačke, vlasnika 3 mačke te vlasnika 4 ili više mačaka na IPIP-50 ($N = 403$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
ekstraverzija	6,30	4	0,18
ugodnost	4,21	4	0,38
savjesnost	6,53	4	0,16
em. stabilnost	3,72	4	0,45
intelekt	4,28	4	0,37

Analiza razlika po tipu ljubimca

Tablica D4

Razlike između skupina sudionika koji nemaju ljubimca, vlasnika pasa, vlasnika mačaka, vlasnika pasa i mačaka te vlasnika ljubimaca druge vrste na DASS-21. ($N = 403$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
DASS-D	2,55	4	0,68
DASS-A	4,67	4	0,32
DASS-S	8,29	4	0,08
DASS-21	5,04	4	0,28

Tablica D5

Razlike između skupina sudionika koji nemaju ljubimca, vlasnika pasa, vlasnika mačaka, vlasnika pasa i mačaka te vlasnika ljubimaca druge vrste na CORE-OM. ($N = 403$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
CORE-W	2,79	4	0,59
CORE-P	1,11	4	0,89
CORE-F	0,34	4	0,99
CORE-R	2,79	4	0,59
CORE-OM	0,59	4	0,97

Tablica D6

Razlike između skupina sudionika koji nemaju ljubimca, vlasnika pasa, vlasnika mačaka, vlasnika pasa i mačaka te vlasnika ljubimaca druge vrste u osobinama ličnosti. ($N = 403$)

mjera	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
ekstraverzija	2,51	4	0,64
ugodnost	1,82	4	0,77
savjesnost	0,59	4	0,96
em. stabilnost	4,21	4	0,38
intelekt	3,42	4	0,49

Analiza razlika po spolu

Tablica D7

Razlike između sudionika muškog i ženskog spola na upitniku DASS-21. ($N = 403$)

mjera	M_m	SD_m	$M_{\bar{z}}$	$SD_{\bar{z}}$	U	Z	p
DASS-D	15,67	12,19	18,37	11,67	13269,5	-2,14	0,03
DASS-A	10,31	9,56	17,09	11,58	10092,5	-5,26	0,00*
DASS-S	17,69	10,89	24,43	11,44	10226,0	-5,13	0,00*
DASS-21	43,67	29,75	59,89	31,56	10899,0	-4,46	0,00*

*Legenda: * $p < 0,017$ – Bonferronijeva korekcija*

Tablica D8

Razlike između sudionika muškog i ženskog spola na upitniku CORE-OM. ($N = 403$)

mjera	M_m	SD_m	$M_{\bar{z}}$	$SD_{\bar{z}}$	U	Z	p
CORE-W	6,08	3,80	7,95	3,84	11144,0	-4,23	0,00*
CORE-P	18,75	11,40	23,98	11,91	11501,0	-3,87	0,00*
CORE-F	14,54	9,21	16,55	8,85	13159,0	-2,25	0,03
CORE-R	2,30	4,38	1,61	3,19	14494,5	-1,04	0,30
CORE-OM	41,67	26,17	50,09	24,85	12150,5	-3,24	0,00*

*Legenda: * $p < 0,013$ – Bonferronijeva korekcija*

Tablica D9

Razlike između sudionika muškog i ženskog spola u osobinama ličnosti. ($N = 403$)

mjera	M_m	SD_m	$M_{\bar{z}}$	$SD_{\bar{z}}$	U	Z	p
ekstraverzija	32,67	8,05	32,24	7,74	14712,5	-0,72	0,47
ugodnost	38,15	7,00	41,32	5,48	11397,5	-3,98	0,00*
savjesnost	30,84	6,00	31,61	7,22	14032,5	-1,39	0,16
em. stabilnost	27,59	8,19	24,37	7,32	11923,5	-3,46	0,00*
intelekt	36,12	5,31	34,35	5,44	12593,5	-2,81	0,005*

*Legenda: * $p < 0,01$ – Bonferronijeva korekcija*